

Examen VMBO-BB
2005

tijdvak 2
maandag 20 juni
14.00 – 15.30 uur

GESCHIEDENIS EN STAATSINRICHTING CSE BB

Bij dit examen hoort een uitwerkbijlage

Beantwoord alle vragen in de uitwerkbijlage.

Dit examen bestaat uit 38 vragen.
Voor dit examen zijn maximaal 46 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten maximaal behaald kunnen worden.

500040-2-634o

DE KOUDE OORLOG

- 1p ○ 1 Vier begrippen:
1 communisme
2 dictatuur
3 kapitalisme
4 vrije verkiezingen
→ Schrijf de **twee** begrippen op die bij de Verenigde Staten horen.

- 1p ● 2 Bekijk onderstaande foto.

De foto is in 1945 gemaakt in Jalta, een stad in de Sovjetunie. Op de bank zitten van links naar rechts Churchill, Roosevelt en Stalin.

Van welke landen waren zij leider?

- A van Frankrijk, Groot-Brittannië en de Sovjetunie
B van Frankrijk, de Verenigde Staten en de Sovjetunie
C van Groot-Brittannië, Frankrijk en de Verenigde Staten
D van Groot-Brittannië, de Verenigde Staten en de Sovjetunie
- 1p ● 3 Iemand beweert: 'Na de Tweede Wereldoorlog had de Sovjetunie grote politieke en militaire invloed in heel Oost-Europa'.
Welke reactie op deze bewering is juist?
A Dat was een geheel nieuwe situatie.
B Deze situatie bestaat nu nog steeds.
C Vóór de Tweede Wereldoorlog was die situatie ook al zo.
- 1p ● 4 In 1946 sprak Churchill voor het eerst over het 'Ijzeren Gordijn' in Europa.
Was er werkelijk een afscheiding die op een ijzeren gordijn leek?
A Ja, er hingen grote ijzeren platen op de grens tussen Oost- en West-Europa.
B Ja, er zijn ijzeren hekken en prikkeldraadversperringen tussen Oost- en West-Europa geplaatst.
C Nee, er is niets tussen Oost- en West-Europa geplaatst. Er kwam wel meer grenspolitie.
D Nee, er zijn alleen maar stenen muren tussen Oost- en West-Europa geplaatst.

- 1p ● 5 President Truman van de Verenigde Staten sprak in 1947 de volgende woorden: "Er is een strijd aan de gang tussen de Sovjetunie en de Verenigde Staten."
Welke 'strijd' bedoelde Truman?
A Welk land het eerst een persoon in de ruimte zou brengen.
B Welk leger de Tweede Wereldoorlog had gewonnen.
C Welk politiek systeem voor de wereld het beste was.
- 1p ● 6 Twee gegevens uit een wereldwijd bewapeningsonderzoek (1947):
1 De uitgaven aan wapens zijn dit jaar 25 miljard gulden hoger dan vlak voor de Tweede Wereldoorlog.
2 Er zijn dit jaar meer soldaten in dienst dan vlak voor de Tweede Wereldoorlog.
Welke bewering klopt met beide gegevens?
A De Koude Oorlog heeft meer soldaten het leven gekost dan de Tweede Wereldoorlog.
B De Koude Oorlog heeft voor een wapenwedloop gezorgd na de Tweede Wereldoorlog.
C Tijdens de Koude Oorlog waren de legers goedkoper dan vlak voor de Tweede Wereldoorlog.
D Tijdens de Koude Oorlog waren de legers kleiner dan vlak voor de Tweede Wereldoorlog.
- 1p ● 7 Over het Berlijnse vliegveld Tempelhof (november 2003):
Het vliegveld Tempelhof in het westen van Berlijn gaat volgend jaar dicht. Dit oudste vliegveld van de Duitse hoofdstad levert al jaren geen winst meer op. Tempelhof werd in het verleden wereldberoemd.
Waardoor is vliegveld Tempelhof wereldberoemd geworden?
A doordat de Sovjetunie er de baas was tot het einde van de Koude Oorlog
B doordat het de nationale luchthaven van Oost-Duitsland was
C doordat het een belangrijke rol speelde tijdens de Blokkade van Berlijn in 1948
D doordat vanaf dit vliegveld de Verenigde Staten de Sovjetunie hebben aangevallen
- 2p ○ 8 Tussen 1950 en 1960 vluchtten meer dan twee miljoen Oost-Duitsers naar West-Duitsland.
→ Welke **twee** redenen om te vluchten zijn **economische** redenen?
1 De Oost-Duitsers wilden ander werk.
2 De Oost-Duitsers wilden godsdienstvrijheid.
3 De Oost-Duitsers wilden hun familie verenigen.
4 De Oost-Duitsers wilden meer geld verdienen.

1p ● 9 Bekijk onderstaande foto.

de bouw van de Berlijnse Muur (1961)

Welk foto-onderschrift past bij een krant uit de Verenigde Staten in het jaar 1961?

- A De Muur beschermt Oost-Berlijn tegen het Westen.
- B De Muur is een natuurlijke grens tussen Oost-Berlijn en West-Berlijn.
- C De Muur zorgt ervoor dat niemand naar het Westen kan vluchten.

1p ○ 10 De Russische leider Chroesjtsjov zei in de jaren zestig het volgende: "Stel dat er atoombommen gaan vallen. Wat maakt het dan uit of we Amerikanen of Russen zijn?!"

→ Maak de onderstaande twee zinnen af:

- a Chroesjtsjov heeft ... (**wel / niet**) ... meegemaakt dat er in de jaren zestig atoombommen in een oorlog zijn gebruikt.
- b De Verenigde Staten hadden in de jaren zestig een atoombom. De Sovjetunie had toen ... (**nog niet / ook**) ... de beschikking over een atoombom.

1p ● 11 Op de achterkant van de filmbox K 19 staat de volgende tekst:

De Sovjetunie heeft zojuist zijn nieuwste kernonderzeeër te water gelaten. De kapitein is Vostrikov. Als de K 19 onderweg is naar de vijandige Amerikaanse wateren, krijgt Vostrikov te horen dat er iets ernstigs is gebeurd. De kernreactor is gaan lekken.

In welke tijd speelt deze film zich af?

- A na de Koude Oorlog
- B tijdens de Koude Oorlog
- C tijdens de Tweede Wereldoorlog
- D vóór de Tweede Wereldoorlog

2p ○ 12 Hieronder staan vier gebeurtenissen:

- 1 de inval in Afghanistan
 - 2 het beëindigen van de wapenproductie
 - 3 het demonstreren tegen de eenwording van Duitsland
 - 4 het plaatsen van nieuwe kernwapens
- Welke **twee** gebeurtenissen horen bij de Sovjetunie rond 1980?

- 1p ○ 13 In de Sovjetkrant **Pravda** stond in 1985 geschreven: 'De Amerikanen houden de wapenwedloop niet lang vol. Amerika wordt een arm land.'
In de Amerikaanse krant de **New York Times** stond in hetzelfde jaar geschreven: 'De Sovjetunie houdt de wapenwedloop niet lang vol. De Sovjetunie wordt een arm land.'
→ Welke krant heeft gelijk gekregen: de Pravda of de New York Times? Verklaar je antwoord.

- 2p ○ 14 enkele gedeelten uit het lied 'Over de Muur' (1984):

deel 1

Er wandelen mensen langs vlaggen en vaandels
waar Lenin en Marx nog steeds op hun voetstuk staan.

deel 2

En de neonreclames die glitterend lokken
kom dansen, kom eten, kom zuipen, kom gokken.

deel 3

Je mag demonstreren, maar met je rug tegen de muur
en alleen als je geld hebt, is de vrijheid niet duur.

deel 4

Maar wat is nou die heilstaat (= ideale staat), als er muren omheen staan
als je bang en voorzichtig met je mening moet omgaan.

Hieronder staan vier beweringen.

→ Welke **twee** beweringen zijn juist?

- 1 Deel 1 gaat over West-Berlijn.
- 2 Deel 2 gaat over Oost-Berlijn.
- 3 Deel 3 gaat over West-Berlijn.
- 4 Deel 4 gaat over Oost-Berlijn.

- 1p ○ 15 Lees onderstaande tekst.

De film *Das Versprechen* (= de belofte) gaat over het leven van twee verliefde mensen die tijdens de Koude Oorlog van elkaar worden gescheiden. Hieronder staat een korte samenvatting van de film:

Het is 1961. Een aantal jongeren vlucht door de riolen van Oost-Berlijn naar West-Berlijn. Zo ook Konrad en Sophie. Konrad wordt verrast door een legerwagen en blijft noodgedwongen achter. De twee blijven gescheiden, totdat de Muur uiteindelijk in 1989 valt.

Iemand zegt: "Konrad en Sophie hadden helemaal niet zo lang van elkaar gescheiden hoeven te zijn. Ook ná de bouw van de Muur hadden ze elkaar kunnen ontmoeten."

→ Ben je het **wel** of **niet** eens met deze mening? Verklaar je antwoord.

- 1p ● 16 President Gorbatsjov van de Sovjetunie wilde **economische** hervormingen in zijn land. Welk begrip past bij deze hervormingen?
- A censuur
 - B glasnost
 - C perestrojka
 - D propaganda

1p ● 17 Bekijk onderstaande foto.

De foto hieronder toont het Amerikaanse bedrijf Pizza Hut in de Russische stad Sint-Petersburg (1995).

Welke vraag kun je met behulp van deze foto beantwoorden?

- A Hebben Amerikaanse bedrijven na de Koude Oorlog in Rusland geïnvesteerd?
- B Kon je tijdens de Koude Oorlog pizza's eten in de Sovjetunie?
- C Waarom verkoopt Pizza Hut zijn producten ook in Sint-Petersburg?

1p ○ 18 Hieronder staan vier gebeurtenissen.

- 1 de bouw van de Berlijnse Muur
- 2 de geallieerde overwinning op nazi-Duitsland
- 3 de invoering van glasnost
- 4 de start van het Marshallplan

→ Zet de gebeurtenissen in de juiste tijdvolgorde, van vroeger naar later.

1p ● 19 Lees onderstaande tekst over de verkiezingen in Oost-Duitsland in 1990.

Op de zondag van de verkiezingen had de hele Oost-Duitse familie naar de radio geluisterd. 's Ochtends hadden ze er in hun kerk nog grappen over zitten maken. Maar toen ze de eerste uitslagen hoorden, zakte de stemming. De christen-democratische partij, die erg gericht was op West-Duitsland, kreeg bijna de helft van de stemmen. Het leek alsof Oost-Duitsland werd verkocht aan het Westen. Overal vandaan begonnen vrienden te bellen. Ze waren boos. Ze vonden dat veel mensen gekozen hadden voor een auto, voor geld, voor hun buik.

Welke bewering past bij de tekst?

- A De partij die een hekel had aan het Westen haalde de meeste stemmen.
- B In Oost-Duitsland had iedereen voldoende geld en een eigen auto.
- C Niet iedereen in Oost-Duitsland wilde dat Duitsland weer één land zouden worden.
- D West-Duitsland had veel geld betaald om Oost-Duitsland te kopen.

1p ○ 20 Twee beweringen over Duitsland in de jaren negentig:

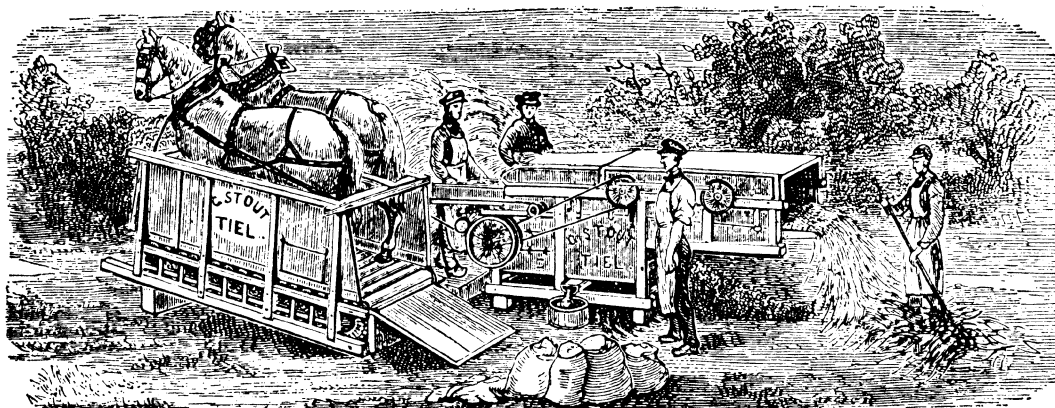
- 1 Duitsland bleef na de eenwording lid van de NAVO.
 - 2 Duitsland was voorstander van één gezamenlijke munt in de EU.
- Geef per bewering aan of deze **juist** of **onjuist** is.

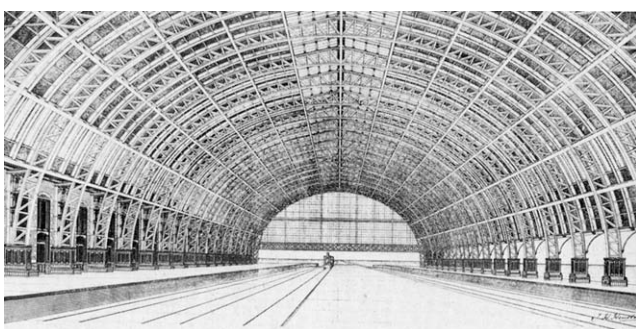
DE INDUSTRIËLE SAMENLEVING IN NEDERLAND

1p ● 21 Bekijk onderstaande afbeeldingen.

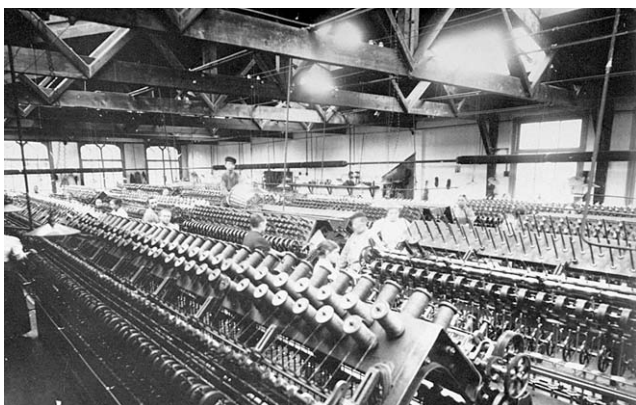
afbeelding a: een door paardenkracht aangedreven dorsmachine

afbeelding b: ontwerptekening Centraal Station Amsterdam

afbeelding c: spinnerij

Voor een werkstuk over de industrialisatie heb je de bovenstaande afbeeldingen gevonden.

Welke afbeelding hoort bij de periode **vóór** de Industriële Revolutie?

- A afbeelding a
- B afbeelding b
- C afbeelding c

- 1p ○ **22** Hieronder staan twee beweringen:
- 1 Door arbeidsdeling werd het werk voor arbeiders minder eentonig.
 - 2 In de 19e eeuw liet de overheid sociale voorzieningen vooral over aan de kerk en particuliere instellingen.
- Geef per bewering aan of deze **juist** of **onjuist** is.
- 1p ● **23** In 1874 werd een wetsvoorstel aangenomen dat was ingediend door het Tweede Kamerlid Van Houten.
Hoe wordt deze wet genoemd?
- A de Arbeidswet
 - B de Kinderwet
 - C de Leerplichtwet
 - D de Mammoetwet
- 1p ● **24** Waarom was het gebruikelijk dat in een fabriek behalve mannen en vrouwen ook kinderen werkten?
- A Alleen kinderen konden met de nieuwste machines werken, omdat hun ouders dat nooit geleerd hadden.
 - B Alleen kinderen konden tegen de hitte en de herrie van de stoommachines in de fabrieken.
 - C Kinderen gingen al op zeer jonge leeftijd naar school, zodat ze al snel klaar waren om te gaan werken.
 - D Kinderen uit arme gezinnen moesten wel werken, omdat er te weinig geld was in het gezin.
- 1p ● **25** Lees onderstaande tekst.

uit een parlementair onderzoek (1887)

Fabriekseigenaren, geestelijken, artsen, vakbondsleiders, onderwijzers en gewone arbeiders werden ondervraagd door leden van de Tweede Kamer. De kamerleden wilden weten onder welke omstandigheden de arbeiders in de verschillende bedrijven moesten werken.

Waartoe heeft het onderzoek geleid?

- A tot afschaffing van de industrialisatie
 - B tot invoering van WW, WAO en AOW
 - C tot ontslag van alle fabriekseigenaren
 - D tot wetgeving die arbeiders beschermt
- 2p ○ **26** Enkele omschrijvingen van ambachtelijk werk en van fabrieksarbeid:
- 1 De arbeiders hebben geen persoonlijk contact met de bedrijfseigenaar.
 - 2 De baas werkt mee en kent zijn arbeiders goed.
 - 3 De werkkrachten maken vooral producten met de hand.
 - 4 Lopendebandwerk is belangrijker dan vakkennis.
- Geef per omschrijving aan of deze hoort bij **ambachtelijk werk** of bij **fabrieksarbeid**.

1p ● 27 Lees onderstaande tekst.

over het ontstaan van Unilever en Philips

Rond 1900 ontstonden enkele bedrijven die zouden uitgroeien tot grote, internationale bedrijven. Met de samenwerking tussen Van den Bergh en Jurgens in 1908 werd de basis gelegd voor het voedingsmiddelenbedrijf Unilever. In 1892 begonnen de broers Philips met de productie van gloeilampen. Door uitbreiding van de productie en een goede organisatie groeide Philips uit tot een wereldbedrijf.

Welk begrip hoort bij de bovenstaande tekst?

- A automatisering
- B huisnijverheid
- C schaalvergroting
- D stoommachine

2p ○ 28 Wiebe de Rooy (geboren in 1897) vertelt over vroeger. Vier fragmenten van zijn verhaal:

- a Mijn vader was baggeraar. Zijn werk was vies en zwaar.
- b Ik herinner mij nog goed dat toen ik in de vierde klas van de lagere school zat mijn vader naar de meester ging. Hij zei dat hij me van school nam. Ik vond het jammer, want ik wilde graag leren.
- c Je had toen helemaal niets: geen boeken, geen radio. Televisie bestond nog niet en ál het al had bestaan dan was er geen geld voor.
- d Toen ik ouder werd, ben ik getrouwd en boerenarbeider geworden.

Twee beweringen over de bron:

- 1 In de tijd dat Wiebe een klein kind was, bestond er nog kinderarbeid.
 - 2 Volgens Wiebe was er vroeger minder welvaart dan nu.
- Welk fragment van de tekst past bij **bewering 1** en welk fragment past bij **bewering 2**?

2p ○ 29 In de periode 1890-1910 ontstond er in de politiek meer aandacht voor de problemen van arbeiders. Daar zijn verschillende verklaringen voor.

Enkele verklaringen:

- 1 De arbeiders begonnen zich te organiseren in vakbonden.
 - 2 De arbeiders zaten in ondernemingsraden van bedrijven.
 - 3 De economische situatie was verbeterd.
 - 4 Het algemeen kiesrecht was ingevoerd.
- Welke **twee** verklaringen uit het bovenstaande rijtje zijn **juist**?

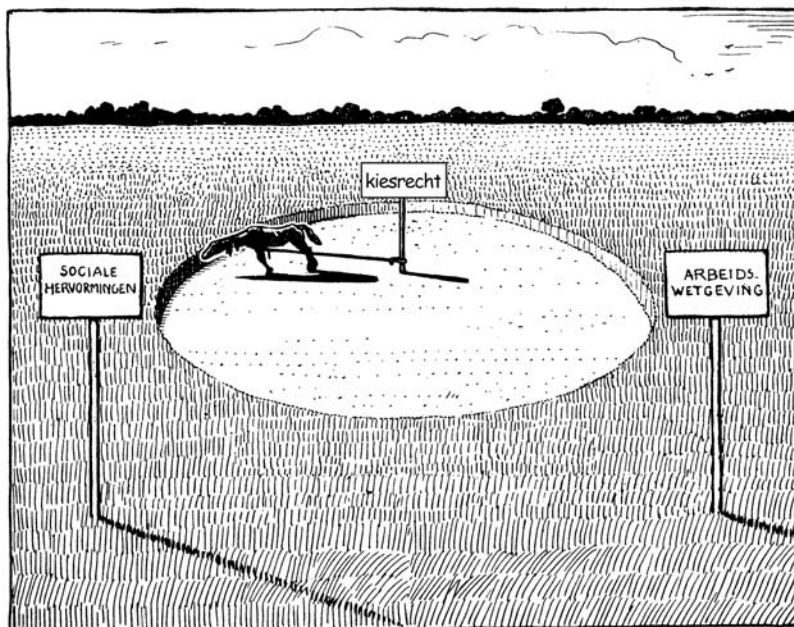

1p ● 30 Bekijk onderstaande foto.

- Is deze foto kenmerkend voor het soort werk dat arbeiders rond 1900 moesten doen?
- A Ja, want arbeiders verrichtten toen vaak zware lichamelijke arbeid.
 - B Ja, want in die tijd werkten arbeiders alleen maar in de open lucht.
 - C Nee, want al het sjuwwerk werd in die tijd gedaan door hijskranen en lopende banden.
 - D Nee, want er staan op de achtergrond nieuwsgierige mensen te kijken naar de arbeiders.

1p ● 31 Bekijk onderstaande afbeelding.

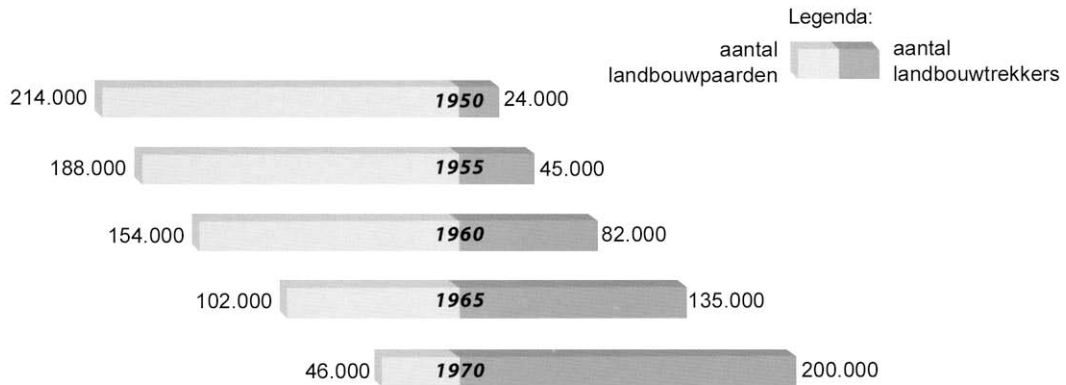

- Wat is het onderwerp van deze spotprent?
- A Dankzij sociale hervormingen hebben de arbeiders genoeg te eten.
 - B De werkgevers moeten zich voortaan houden aan de arbeidswetgeving.
 - C Omdat arbeiders geen kiesrecht hebben, komt er geen verbetering in hun lot.

- 2p ○ 32 Een invultekst over de economische ontwikkeling in Nederland tussen 1945 en 1980:
- a Na de Tweede Wereldoorlog ging het met de economie steeds ...**(beter / slechter)**...
 - b De industrialisatie nam ...**(af / toe)**...
 - c Omdat er op het platteland steeds meer werk ...**(bij kwam / verdween)**..., veranderde de samenstelling van de beroepsbevolking.
 - d Na de Tweede Wereldoorlog werkten steeds meer mensen in de ...**(industrie / landbouw)**...
 - e Door deze ontwikkelingen na de Tweede Wereldoorlog nam de welvaart ...**(af / toe)**...
- Vul per zin het juiste woord in.

- 1p ● 33 Bekijk onderstaand staafdiagram.

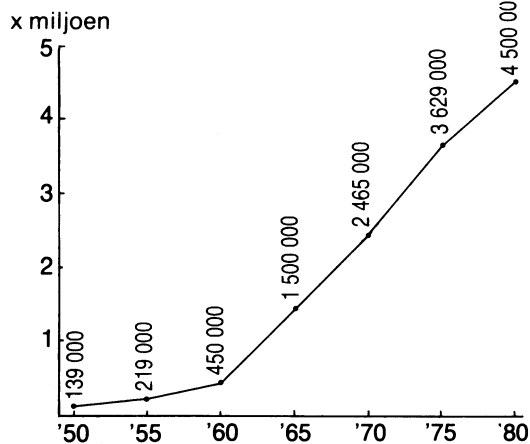

Welke naoorlogse ontwikkeling zie je in de bron?

- A automatisering
- B industrialisering
- C mechanisering

- 1p ● 34 Bekijk onderstaande grafiek.

het autobezit in Nederland tussen 1950 en 1980

Welk begrip hoort bij de grafiek?

- A industrialisatie
- B wederopbouw
- C welvaartsstijging

- 2p ○ **35** De Mammoetwet uit de jaren zestig vormde een verbetering voor de onderwijskansen van arbeiderskinderen.
 Enkele mogelijke redenen:
- 1 De overheid betaalde je hele opleiding.
 - 2 Het was makkelijker geworden om van de ene opleiding over te stappen naar een andere.
 - 3 Iedereen haalde voortaan een diploma.
 - 4 Je talent om te leren was belangrijker dan je afkomst.
 - 5 Je kon niet meer door je ouders van school genomen worden om te gaan werken.
 - 6 Je mocht net zo lang op school blijven totdat je klaar was met je opleiding.
- Om welke **twee** redenen kan de Mammoetwet worden gezien als een verbetering voor de onderwijskansen van arbeiderskinderen?

- 1p ● **36** ontwikkeling in de arbeidsdeelname (in procenten van de beroepsbevolking)

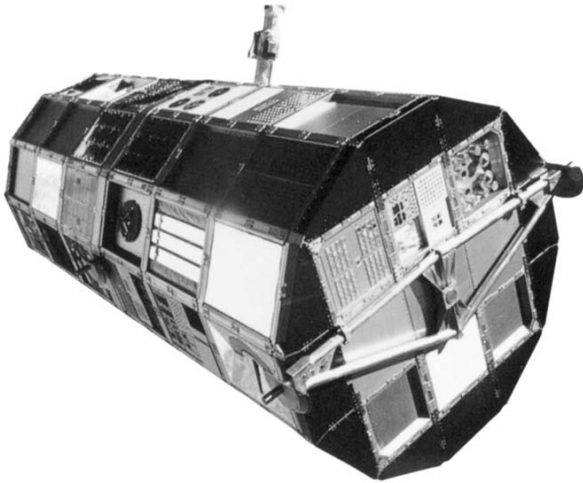
% mannen dat betaalde arbeid verricht	% vrouwen dat betaalde arbeid verricht
89	25
85	30
80	33
78	39
77	42

Over welke periode gaat de bovenstaande tabel?

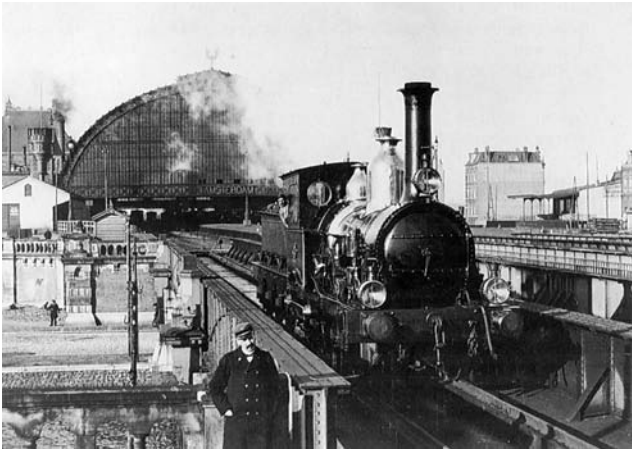
- A** 1875-1900
B 1920-1945
C 1960-1985
- 1p ○ **37** Iemand beweert: "Als je kijkt naar het begin en het einde van de 20e eeuw kun je zeggen dat het onderwijs er voor heeft gezorgd dat steeds meer mensen hogerop konden komen."
 → Geef met één argument aan dat deze bewering juist is.

- 1p ○ 38 Bekijk onderstaande afbeeldingen.
Drie verschillende soorten machines:

afbeelding a: een satelliet

afbeelding b: een trein

afbeelding c: een televisietoestel

→ Plaats de bovenstaande afbeeldingen in de juiste tijdvolgorde, van vroeger naar later.